

Dopingle Mücadele Yönetimi

Mine Ömercioğlu¹

Özet

Bu çalışmada, sporda dopingi önlemeye yönelik oluşturulan organizasyonel yapı ve bu yapının faaliyetleri ana hatları ile özetlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca okuyucunun, dopingle mücadeleyle yönelik oluşturulan örgütlenmenin mevcut yapısı ile bu yapının temel işleyiş ve uygulamaları hakkında bilgi edinmesi hedeflenmiştir. Dopingün zararlarının giderek arttığının farkına varılmasından bu yana, dopingi önleme çabaları da buna bağlı olarak artış göstermiştir. Bu hareketin öncülüğünü uluslararası iş birlikçi bir anlayışla formal bir yapıda oluşturulan Dünya Dopingle Mücadele Ajansı (WADA) yürütmektedir. Dopingi caydırıcı kılma uygulamaları daha çok tespit etme ve istihbarat odaklı bir yaklaşımla “Ceza” üzerine yoğunlaşmakta, anti-doping uygulamalarını içeren eğitim çalışmaları tamamlayıcı olarak görülmektedir. Bilimsel çalışmalar ise eğitim temelli bir spor ortamının doping yapmaya karşı daha istendik tutumlar sergileyeceğini öngörmektedir. Günümüzde bilimsel veriye dayalı oluşturulan dopingle mücadele stratejileri, kurumsal ve profesyonel bir çerçevede yürütülmektedir. Sporda doping tam olarak önlenemediği sürece, “Dopingle, daha başarılı nasıl mücadele edilebilir?” sorusu bilimsel araştırmaların konusu olacak ve bilim, dopingle mücadele yönetimine sürekli olarak ışık tutacaktır.

Giriş

Sporcular, rekabet avantajı elde etme amacı ile doping olarak adlandırılan performans artırıcı yasa dışı yöntemlere başvurabilmektedir (Perritano, 2016). Ergen (2011)’e göre “Doping performansı artırmak amacı ile müsabaka içi veya müsabaka dışı zamanda, herhangi bir yolla organizmaya yapay ve kural dışı olarak yabancı bir maddenin alınmasıdır.” Dünya Anti-Doping Ajansı’nın (2021) tanımına göre; “Doping, World Anti-Doping Code’unda yer alan 2.1. maddesinden, 2.11. maddesine kadar olan bölümde belirtilen dopingle mücadele kural ihlallerinden bir veya daha fazlasının gerçekleştirilmesidir”. Bu maddeler, dopingle mücadeleye ilişkin kural ihlali sayılabilecek durumları ve eylemleri açıklamaktadır.

1 Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, myalcinkaya@mehmetakif.edu.tr,
Orcid: 0000-0002-1468-0444

Dopingi önleme düşüncesi, ilk olarak 1960 Roma Olimpiyat Oyunları'nda bir sporcunun ölümü ile ortaya çıkmıştır. Bu düşünce doğrultusunda; Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından sportif performansı arttırmaya yönelik kullanılan yasa dışı madde ve yöntemlerin bir listesi yayınlamış, bu madde ve yöntemlerin tespit edildiği sporculara çeşitli yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır (Ergen, 2011).

Doping sağlık, adalet, fırsat eşitliği, hakkaniyet gibi temel kavramları ve modern toplumların tüm alanlarını etkileyen bir problemdir (Gregor, 2014). Doping sorunu, yalnızca tematik olarak dar olan spor bağlamına ait olmaktan çıkmış, temel bir sosyal soruna dönüşmüştür (Asmuth, 2014).

Başarı, çağdaş spor kültürünün en güçlü motivasyon kaynağıdır. Çoğu sporcunun bedenine bu kadar yüklenmesinin nedeni de budur. Özellikle profesyonel sporcular için kazanmak, herhangi bir rekabet avantajını aramaya iten güç olmuştur. Sporcular, spor ortamında hayatta kalabilmek için her seferinde daha iyi performans göstermeleri gerektiğinin baskısını hissetmektedirler (Shafer, 2015).

Toplumlar kendi sporcularının veya takımların zaferlerini her daim görmek ister. Dolayısıyla kamuoyu ve yönetimler başarı beklentisiyle sporcular üzerinde performans baskısı uygulamaktadır. Spor kulüpleri ve spor federasyonları, finansal ve politik açıdan sponsorlara bağımlı oldukları için her daim sportif başarıyı arzulamaktadır. Sponsorluk anlaşmaları sadece başarılı sporcular ile yapılırken, sportif performansta yaşanabilecek herhangi bir düşüş, sponsorlar tarafından gerçekleştirilen fon desteğinin kesilmesine neden olabilmektedir. Küresel yayın organları, izlenme ve takip oranlarını güvence altına almak ve etkileşimlerini artırmak için çoğunlukla uluslararası düzeyde başarılı ve telejenik sporcular hakkında haber yapmaktadır. Bu dışsal faktörler sporcuları doping yapmaya yönlendirebilmektedir (Gregor, 2014).

Dopingle mücadelenin 1960'larda kurumsallaşmaya başlaması ile sporun toplumsal değeri önemli ölçüde artmıştır. Bu artış ile birlikte ekonomik çıkarlara bağlı olarak sporda doping kullanımının da arttığı görülmektedir (McNamee ve Moller, 2011). 1980-1990 yılları boyunca, etik olmamasına rağmen spor hekimliği uzmanları ve eczacılar tarafından yönlendirilen gizli doping yöntemleri spordan spora yayıldı (Baron vd., 2007). Performansı artırmak için sporculara ilaç verilmesi, tarihteki en büyük farmakolojik deneylerden biridir. Doping olarak anlaşılan bu küresel deneyin belki de en dikkat çekici yönü, yaygın olarak kabul edilen gizli doğasıdır (Franke ve Berendonk, 1997). Johnson (2011)'e göre ise yasa dışı performans artırıcı maddeleri kullanmanın yaratacağı potansiyel zararın, materyalist ve sonuç

odaklı toplumlar ve otoriteler için bir gurur kaynağı olarak rol alma olasılığı da vardır.

Spor etkinliklerin kendilerine has kuralları söz konusudur. Gerekli durumlarda bu kurallara aykırı davranış gösterenlere yönelik yaptırımları organize etme, yürütme ve denetleme işlemleri, ilgili kurullarca gerçekleşir (Şahin, 2018). 1998 Fransa Bisiklet Turu'nda Fransız Polisi tarafından çok miktarda performans arttırıcı madde bulundu (Baron vd., 2007). Dünyanın dört bir yanındaki politikacılar ve spor liderleri doping sorununu kendi başlarına çözemeyeceklerini fark etmeye başladı (McNamee ve Moller, 2011). Bu bağlamda Sporda Doping üzerine küresel çapta bir konferans düzenleme kararı alındı. Toplantıda, IOC'den sporda dopinge karşı mücadeleye öncülük etmek amacı ile misyonu, spor organizasyonlarından ve hükümetlerden bağımsız olarak çalışmak olan tarafsız bir küresel ajans kuruldu (Baron vd., 2007).

Dünya Doping Mücadele Ajansı'nın (WADA) Tarişesi

1998 yılındaki bisiklet dünyasını sarsan doping skandallarından sonra Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından 2-4 Şubat 1999 tarihinde doping mücadelede yer alan tüm taraflar İsviçre'nin Lozan kentinde I. Dünya Sporda Doping Konferansı'nda bir araya getirildi. Konferansın sonunda Sporda Dopinge Yönelik Lozan Deklarasyonu yayınlandı. Bu belge, 2000 Sidney Olimpiyat Oyunları'nda faaliyete geçecek bağımsız bir uluslararası ajansın kurulmasını sağlayacaktı. Lozan Deklarasyonu Kararlarına göre; 10 Kasım 1999'da İsviçre'nin Lozan kentinde, sporda dopinge karşı mücadeleyi uluslararası düzeyde desteklemek, koordine etmek ve tutarlılık kazandırmak amacı ile hükümetler, hükümetler arası kuruluşlar, kamu otoriteleri ve diğer kamu ve özel kuruluşların desteği ve katılımı ile Dünya Doping Mücadele Ajansı (WADA) kurulmuştur.

WADA'nın misyonu, temel etik ilkelere dayanmaktadır;

- Her sporcunun eşit şartlar altında müsabakaya katılma hakkı vardır.
- Doping mücadele ülkeler ve sporlar arasında tanınmalı ve sporculara eşit muamele edilmelidir.
- Sporcuların sağlığı ve adil oyun, küresel spor yönetiminin ana kaygısı olmalıdır.

Ajansın temel çalışma alanları arasında doping mücadele sınırlarının geliştirilmesi, eğitim, bilimsel araştırma ve Dünya Doping Mücadele Yasası'nın (CODE) izlenmesi yer alır (World Anti-Doping Agency, t.y).

Ajansın Yönetim Yapısı

WADA, dünya hükümetleri tarafından finanse edilen bağımsız bir uluslararası ajans olarak, Spor ve Devlet arasındaki önemli bir ortaklığı temsil eder. Bu ortaklık, paydaşların birbirini tamamlayan yetki alanları ve uzmanlıklarından kaynaklanmaktadır. Örneğin Hükümetler performans artırıcı yasa dışı maddelerin kaçakçılığını ve dağıtımını önleyen yasalar çıkarma yetkisine sahiptir. Bu iş birliği küresel dopingle mücadele sisteminin geliştirilmesini sağlamıştır (World Anti-Doping Agency, t.y).

Dünya Dopingle Mücadele Ajansı, kâr amacı gütmeyen bir İsviçre Özel Hukuku kuruluşu olma özelliği taşımaktadır. WADA Tüzüğü uyarınca mevcut yönetim yapısı 38 üyeli bir Vakıf Kurulu ve 14 üyeli bir Yürütme Komitesi'nden oluşur. Olimpik Hareket ve Kamu Otoritelerinin temsilcilerinden eşit olarak oluşan Vakıf Kurulu, WADA'nın en yüksek karar organıdır. İlgili seçim grupları tarafından atanan Kurul üyelerinin çoğunluğunu (14/38) uluslararası seviyedeki sporcular oluşturmaktadır. Yönetim kurulu tarafından yetkilendirilen 14 üyeli Yürütme Komitesi, Kurul'un faaliyetlerini gerçekleştirme ve varlıkların idare edilmesi gibi Ajans'ın işleyişlerini yönetir. 14 üyeli bu kurulun çoğunluğu (6/14) uluslararası aktif ve eski sporculardan oluşmaktadır. WADA çok paydaşlı bir organizasyon olarak, yönetim uygulamalarında sporcu temsilcilerine yer veren, demokratik süreçleri ve kontrol mekanizmalarının işleyişini detaylandırarak tüzüğünde belirten ve yönetim kurulu toplantılarını kamuoyuna açan, bağımsız denetçilere kendini denetleme yetkisi veren şeffaf bir yönetim şekline sahiptir. Sporda dopingi önleme hareketinin öncülüğü yapan bu ajansın, dünyanın 5 kıtasında temsilcilikleri bulunmaktadır ve Türkiye Dopingle Mücadele Komisyonu bunlardan bir tanesidir (World Anti-Doping Agency, t.y).

Dünya Dopingle Mücadele Yasası (CODE)

Dünya Dopingle Mücadele Yasası tüm spor branşlarında dopingle mücadele politikalarını uluslararası düzeyde uyumlu hale getiren bir yasa olma niteliğini taşır. Bu yasa Ulusal Dopingle Mücadele Kuruluşları (NADO'lar), Uluslararası Federasyonlar (IF'ler) ve Büyük Müsabaka Organizasyonları (MEO'lar) gibi 350'den fazla kamu otoriteleri ve spor organizasyonları arasında dopingle mücadele politikalarını standart hale getiren temel belgedir (World Anti-Doping Agency, t.y). CODE'un amacı, sporcuların temiz spora katılma temel hakkını korumak, böylece dünya çapındaki sporcular için sağlık, adalet ve eşitliği teşvik etmek ve dopingin önlenmesine ilişkin olarak ulusal ve uluslararası düzeyde uyumlaştırılmış, koordine edilmiş ve etkili anti-doping programları sağlamaktır (World Anti-Doping Code, 2021).

CODE, dopinge mücadele önlemlerine tutarlı ve uyumlu bir yaklaşım sağlamak için ulusal ve uluslararası düzeyde spor kuruluşları tarafından kabul edilmiştir. Kuralların kabul edilmesi ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) tarafından yorumlanması ve uygulanması, spor hukukuna önemli değişiklikler getirmiştir (David, 2008).

Türkiye Doping Mücadele Komisyonu (TDMK)

Formal bir yapıda kurulan WADA, temiz spor için küresel işbirliğine dayalı bir hareketin öncülüğünü yapmaktadır (World Anti-Doping Agency, t.y). Ulusal bir dopinge mücadele kuruluşu olan Türkiye Doping Mücadele Komisyonu bu misyonu ülkemizde yürütmektedir. TDMK, Haziran 2011 tarihinde “Dopinge mücadeleyi kurumsallaştırmak üzere gerçekleştirilecek işbirliğinin ana ilkelerini belirlemek ve dopinge mücadeleyi yürütmek amacıyla” Spor Genel Müdürlüğü ile imzalanan protokolle Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi bünyesinde kuruldu (Türkiye Doping Mücadele Komisyonu, t.y). Komisyon tarafından, ülkemizde dopinge mücadeleyi etkin kılmak ve WADA ile koordineli yürütmek için Dünya Doping Mücadele Yasası çerçevesinde bir talimat hazırlandı. “Türkiye Doping Mücadele Talimatı” WADA tarafından onaylanması ve Spor Federasyonlarına gönderilmesi ile birlikte ülkemizde dopinge mücadele faaliyetleri kurumsal bir çerçevede başlamış oldu. Türkiye, 14 Ekim 2011 tarihinden itibaren “Dünya Doping Mücadele Yasası’yla Uyumlu Ülkeler Listesinde” yer almaktadır (Türkiye Doping Mücadele Komisyonu, 2019).

Doping Mücadele Yöntemleri

Küresel Doping Mücadele Programı, dopingi güçlü kurallar ve yaptırımlar ile caydırıcı kılmayı hedefler. Bu program dâhilinde müsabaka içi ve müsabaka dışı zamanda doping tespitine yönelik test ve soruşturma sistemi sadece caydırıcı bir etki sağlamakla kalmaz, aynı zamanda dopinge mücadele kural ihlallerini gerçekleştirenleri tespit ederek, temiz sporcuları ve spor ruhunu korumayı amaçlar. Dopinge mücadele kural ihlali tespit edilen kişiler hukuki kurallar çerçevesinde yargılanır ve cezalandırılır. Ayrıca doping kullanımını önlemek amacı ile caydırıcılık, tespit ve yaptırım uygulamalarının yanı sıra farkındalık yaratmak, bilgilendirmek, değerler aşlamak, iletişim kurmak, yaşam becerileri ve karar verme yeteneği geliştirmek üzere eğitim faaliyetleri gerçekleştirilir (World Anti-Doping Code, 2021).

WADA tarafından doping kural ihlali sayılabilecek madde ve yöntemlerin güncel listesi her yıl yayınlanmaktadır. Sporcuların hastalık veya tıbbî bir durumu gereği bazı ilaçları terapötik amaçlı kullanması gerekebilir. Kullanılan

ilacın yasaklı madde veya yöntemler listesinde olması durumunda, sporcu Tedavi Amaçlı Kullanım İstisnası (TAKİ) başvurusunda bulunabilir. TAKİ değerlendirmesi neticesinde sporcunun ilacı veya yöntemi terapötik amaçlı kullanmasına izin verilebilir. Böylelikle sporcu haklarını güvence altına almış olur (World Anti-Doping Agency, t.y).

WADA'nın Tespit ilkesi kapsamında, sporculardan idrar, kan ve Sporcu Biyolojik Pasaportu (ABP) kan örnekleri alınarak, yasaklı bir maddenin varlığı araştırılır. Ayrıca "Sporcu Bulunabilirlik Bildirimi" uyarınca Kayıtlı Doping Kontrol Havuzu'nda bulunan sporculardan periyodik olarak günlük konum bilgilerini yetkililere bilgilendirmeleri istenmektedir. Müsabaka içi ve müsabaka dışı herhangi bir zamanda sporculardan numune alımı için doping yetkilisi denetiminde idrar yapmaları istenebilir, kan örneği alınabilir. Ulusal Dopingle Mücadele Kurumları tarafından sporcunun gece nerede konakladığı ve gün içinde nerede bulunduğu dair günlük ayrıntıların doldurulması için formlar sağlanmaktadır (World Anti-Doping Agency, t.y). Belki de hapis cezası dışında başka herhangi bir ortamda kabul edilemez olan bu uygulamalar, elit sporda etik olarak kabul edilebilir. Çünkü uygulamalar, adil oyunun ilkelerini korumayı amaçlar ve bu nedenle bireyin özel alanının değerini gölgede bırakır (Kayser vd., 2020).

Doping ihlali öngörülen sporcular Spor Tahkim Mahkemesi'nin (CAS ADD) Dopingle Mücadele Bölümünce hukuki kurallar çerçevesinde yargılanır ve gerekli görülen durumlarda cezai işleme tabi tutulur. CAS, spor dünyasının özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmış kurallar aracılığıyla sporla ilgili uyuşmazlıkların tahkim veya arabuluculuk yoluyla çözümlenmesini kolaylaştıracak hizmetler sağlayan Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve Uluslararası Federasyonlar tarafından oluşturulmuş ve yetkilendirilmiş bağımsız bir kurumdur. CAS ADD ise Anti-doping vakalarını ilk olarak dinlemek ve karara bağlamak için oluşturulmuştur (Court of Arbitration for Sport, t.y).

WADA, dopingle mücadele sürecinde gerçekleştirdiği uygulamalar hakkında sporcuları ve destek personelinin eğitim yolu ile bilgilendirir. Tüm dopingle mücadele kuruluşları tarafından doping kontrol süreci, hak ve sorumluluklar, yasaklı madde ve yöntemler, TAKİ ve dopingin sağlık ve spor açısından sonuçları hakkında kaynaklar sunulmakta ve çeşitli eğitimler düzenlenmektedir. Dopingle Mücadele Eğitim ve Öğrenme Platformu (ADEL), dopingle mücadele kuruluşlarını bu çerçevede desteklemek ve tamamlamak için çevrimiçi kurslar, web seminerleri, kılavuzlar, kontrol listeleri gibi çeşitli kaynaklar sunan online bir eğitim desteği sağlamaktadır (World Anti-Doping Agency, t.y).

Türk Hükümeti “Ulusal Gençlik ve Spor Politikası” uyarınca Sporcu Sağlığı konusunda Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Medya Kuruluşları, Spor Federasyonları ve Sivil Toplum Kuruluşlarını paydaş göstererek, doping ve dopingle mücadeleyle ilişkin gerekli planlamayı belirtmiştir (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013);

- “Dopingle mücadele konusundaki eğitim çalışmalarını yaygınlaştırarak, bu çalışmalara devam etmek ve dopingin zararları konusunda medya aracılığıyla toplumun bilgilendirilmesini sağlamak”
- “Sporculara ergojenik yardım konusunda bilgi vermek ve bu alanda yapılacak bilimsel çalışmalara destek sağlamak”
- “Ulusal ve uluslararası spor kuruluşları ile uyumlu ve koordineli anti-doping önlemleri almak”
- “Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla akredite olmuş dopingle mücadele ve doping kontrol laboratuvarları kurmak”
- “Tüm sporcuları dopingin insan sağlığı üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler konusunda bilinçlendirmek ve dopingle mücadele konularında eğitim faaliyetleri düzenlemek”
- “Haksız kazanç ve rekabeti önlemek için dopingle ilgili caydırıcı cezai müeyyideler uygulamak”
- “Yasaklı ilaçlar ve diğer maddeler ile ilgili olarak kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmek”
- “Dopingle mücadele kapsamında toplumu bilinçlendirmek üzere eğitim faaliyetleri düzenlemek”
- “Dopingle mücadeleyle ilgili projeler yapmak ve uygulamak”

Dopingle mücadele küresel bir sorundur ve bu nedenle ülkeler ve ilgili kuruluşlar arasında iş birliğine dayalı bir yaklaşım gerektirmektedir (Backhouse vd., 2009). Balcı vd., (2018) çalışmalarında, ülkemizde gençlik ve spor alanlarında yürürlükte olan ulusal politikalarda sosyal boyuta yönelik hedeflerin daha çok soyut açıklamalarla betimlendiğini belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal boyuta yönelik belirlenen hedeflerin, uygulamaya dönük olması ve hayata geçirilmesi, toplumsal kalkınmanın desteklenmesi ve güvence altına alınması açısından önemlidir (Balcı vd., 2018).

Dopingle Mücadeleye Yönelik Bilimsel Araştırmalar

Son yıllarda Dopingle Mücadele Yönetiminin niteliğini ele alan bazı sosyal araştırmalardan elde edilen temalar incelenmiştir. Yapılan inceleme sonu-

cunda; Dopingle mücadeleye olan güven, mücadelenin doğru, adil ve uygun şekilde yürütülmesiyle doğru orantılı olan önemli bir psikolojik yapıdır. Bu bağlamda sporcuların, dopingle mücadele kurallarının şeffaf ve eşit şekilde uygulanması konusunda endişeli oldukları saptanmıştır. Ayrıca sporcular, dopingle mücadele politikalarının oluşturulmasına yeterince dâhil olmadıklarını düşünmektedir (Bondarev vd., 2021).

Araştırmalar, sporda dopingle mücadeleyi daha etkin kılmak için bazı öneriler sunmaktadır. Spordaki popüler isimlerin televizyon, sosyal ağ veya diğer görsel medya ağlarında görünen eğitim faaliyetlerinde daha fazla yer alması diğer sporcuları, özellikle de genç sporcuları motive edebilir. Eğitimin bir parçası olarak, doping deneyimleri olan insanların hikayeleri ve yasaklı madde ve yöntemlerin kullanımının sonuçlarını sunulabilir. Dopingle mücadeleye ilişkin eğitim içeriklerinin üst düzey sporcular tarafından aktarılması diğer sporcular için daha etkili ve ilgi çekici olabilir. Üst düzey sporculardan ziyade alt yapıdaki sporculara kariyerlerinin başından itibaren düzenlenen eğitim faaliyetleri, sporcuların gelecekte dopingi reddetmelerini sağlayacaktır (Exner, 2023).

Ömercioğlu (2022)'ye göre ise doping tespit edilen kişilere uygulanan yaptırımlar daha katı olmalıdır. Böylelikle dopingi önleme hususunda ceza yönteminin etkinliği artırılabilir. Ayrıca dopingle mücadele yönetimi başlangıcından buna yana önemli bir yol kat etmiştir. Fakat hâlen geliştirilmesi gereken yönleri bulunmaktadır ve dopingle mücadelede tam başarıya ulaşmak için daha fazla detaylanmaya ve zamana ihtiyaç duyulmaktadır.

Dopingle mücadele konusuna ilişkin farklı uluslarda yapılan bilimsel araştırmalardan elde edilen sonuçların benzerliği dikkate değerdir. WADA Sosyal Bilim Alanında yapılan çalışmalara hibe sunmakta ve araştırma sonuçlarını değerlendirerek gelecekteki stratejik planlarını bu doğrultuda oluşturmaktadır. Ajans, 2005 yılından bu yana 136 projeye fon ve 4,5 milyon ABD dolarının üzerinde hibe sağlamıştır (World Anti-Doping Agency, t.y).

Kamu otoriteleri de dopingle mücadelenin daha iyi yönetilebilmesine yönelik yasalar çıkarmakta ve kararlar almaktadır. Avrupa Birliği'nin (AB) Spor Politikasına ilişkin 23 Kasım 2021 Tarihli Avrupa Parlamentosu'nda aldığı kararlar doğrultusunda "İyi Yönetim ve Bütünlüğün Yenilenmesi" bölümü altında "Sporda dopingi önleme ve anti-doping önlemlerini güçlendirmek için kapasite geliştirme ihtiyacını" ve "dopingin önlenmesi konusunda bilgi ve eğitim kampanyalarına duyulan ihtiyacı" vurgulamıştır (European Parliament, 2021).

Sporda dopinge mücadele uygulamaları için çok fazla para, zaman ve enerji harcanmaktadır. Tüm bu çabalara rağmen dopingi yasaklama uygulamalarının başarısızlığa mahkum olduğu ve dikkate alınması gereken asıl noktanın kaçırıldığına dair artan kanıtlar vardır. Suçluları cezalandırmaktan ziyade dopingin oluşumunu engelleme çabalarına, dolayısıyla dopingin spora karşı olduğunu gösterecek eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Schneider ve Butcher, 2000). Güvenilir bilgilere dayalı, eleştirel sorgulamayı ve akılcı karar vermeyi hedefleyen bir eğitim programı, sporcuları doping konusunda bilinç kazandırarak diğer caydırıcılık stratejileriyle uyum içinde çalışabilir (Hanson, 2009). Ayrıca etkili bir dopinge mücadele eğitimi, daha az dopinge karşılaşılmasına ve dolayısıyla daha az yaptırım uygulanmasını sağlar (Exner, 2023).

Dopinge Mücadelenin Geleceđi

WADA, son yıllarda stratejik planını geliştirmek için dopinge mücadele ekosisteminde yer alan kilit paydaşlarından aldığı geri bildirimler sonucunda iyileştirilecek veya daha fazla odaklanılması gereken bazı alanları belirlemiş ve 2020-2024 Stratejik Planı'nda detaylandırmıştır. Sporda sağlıklı ve sürdürülebilir kariyerler inşa edebilmek, sporcular için daha kolay bir dopinge mücadele süreci oluşturmak ve dopinge mücadele politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunmaları için sporcuları dâhil etmek bu planın bir parçasını oluşturur. Ayrıca Ajans, diğer otoriteler ile işbirlikçi bir anlayışla dopinge mücadele programlarının erişimini ve etkisini genişleterek daha görünür olmayı planlamaktadır (World Anti-Doping Agency, t.y).

Doping, sadece elit sporcular ile sınırlı bir olgu değildir. Aksine, profesyonel sporun ötesinde özellikle estetik veya yaşam tarzı nedenleriyle egzersize katılanlar arasında daha yaygındır (Monaghan, 2003). Sporcu hangi düzeyde olursa olsun haklarını korumak gerekmektedir (Schneider ve Butcher, 2000). Dünyada artan dopinge mücadele araştırmaları ve daha sıkı yasal kontroller, hükümetlerin, toplumların dopinge ilgili korkularını ciddiye aldığıının açık göstergesidir (Engelberg vd., 2012). Doping önlenemediği sürece sporda eşitlik ve dürüstlükten de söz edilemez. İnsan yaşamına dâhi mâl olan doping, sporda önemli bir ahlâki sorun olmaya devam edecektir (Şahin, 2018). Ulaşılamaz bir hedef gibi görünen sporda dopingin ortadan kaldırılması için çabalamak yerine, kontrollü kullanım ve zarar azaltmayı amaçlayan daha pragmatik bir yaklaşım, doping davranışı ile başa çıkmak için uygun bir alternatif olabilir (Kayser vd., 2020). Sporda doping var olduğu sürece, Doping ve Dopinge Mücadele, bilimsel araştırmaların konusu olmaya devam edecek ve dopinge mücadele organları faaliyetlerine devam edecektir.

Kaynakça

- Asmuth, C. (2014). "Doping Definitionen-von der Moral zum Recht". C. Asmuth (Ed.). *Was ist Doping? : Fakten und Probleme der aktuellen Diskussion* (Vol. 1). transcript Verlag, Bielefeld, 13-17.
- Backhouse, S. H., McKenna, J. ve Patterson, L. (2009). Prevention Through Education: A Review of Current International Social Science Literature: A Focus on the Prevention of Bullying, Tobacco, Alcohol and Social Drug Use in Children, Adolescents and Young Adults. Project Report. World Anti-Doping Agency.
- Balci, V., Gök, Y., ve Akoğlu, H. E. (2018). Türkiye'nin Ulusal Gençlik ve Spor Politikalarının, Sürdürülebilirliğin Sosyal Boyutuyla İncelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 9-22.
- Baron, D. A., Martin, D. M. ve Magd, S. A. (2007). "Doping in Sports and Its Spread to at-risk Populations: An International Review". *World Psychiatry*, 6(2), 118.
- Bondarev, D., Bochaver, K., ve Barkoukis, V. (2021). The Phenomenon of Anti-Doping Policy Legitimacy in the Social Psychology of Sports. *Clin. Psychol. Spec. Educ*, 10, 100-131.
- Court of Arbitration for Sport, "Arbitration Rules-CAS ADD". <https://www.tas-cas.org/en/add/arbitration-rules-cas-add.html> (erişim tarihi:26.02.2023).
- David, P. (2008). *A Guide to the World Anti-Doping Code, a Fight for the Spirit of Sport*. Cambridge University Press, UK.
- Engelberg, T., Moston, S., ve Skinner, J. (2012). Public Perception of Sport Anti-Doping Policy in Australia. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 19(1), 84-87.
- Ergen, E. (2011). *Egzersiz Fizyolojisi* (3. bs). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- European Parliament Resolution of 23 November 2021 on EU Sports Policy: Assessment and Possible Ways Forward (2021/2058(INI)), P9_TA(2021)0463, p.7, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0463_EN.html. (erişim tarihi: 27.02.2023)
- Exner, J. (2023). Fight against Doping, Good Governance, and Education: What are the Roles and Responsibilities
- Franke, W. W. ve Berendonk, B. (1997). "Hormonal Doping and Androgenization of Athletes: a Secret Program of the German Democratic Republic Government". *Clinical chemistry*, 43(7), 1262-1279.
- Gregor, K. (2014). "Ansatzpunkte der Philosophie im Problemfeld Doping". C. Asmuth. (ed.). *Was ist Doping? : Fakten und Probleme der aktuellen Diskussion*. transcript Verlag, Wetzlar.

- Hanson, J. M. (2009). "Equipping athletes to make informed decisions about performance-enhancing drug use: a constructivist perspective from educational psychology". *Sport in society*, 12(3), 394-410.
- Johnson, M. B. (2011). "A Systemic Model of Doping Behavior". *American Journal of Psychology*, 124(2), 151-162.
- Kayser, B., Mauron, A., ve Miah, A. (2020). *Current Anti-Doping Policy: a Critical Appraisal. in the Ethics of Sports Technologies and Human Enhancement* (pp. 29-38). Routledge.
- McNamee, M. ve Moller, V. (2011). *Doping and Anti-Doping Policy in Sport*, Routledge.
- Monaghan, L. (2003). *Bodybuilding, Drugs and Risk*. Routledge.
- Ömercioğlu, M. (2022). *Türkiye’de Sporda Dopingle Mücadeleye İlişkin Görüşlerin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Perritano, J. (2016). *Performance-Enhancing Drugs: Steroids, Hormones and Supplements*. National Highlights Inc.
- Şahin, M. (2018). *Spor Ahlakı ve Sorunları* (3. bs). Spor Yayınevi ve Kitapevi, Ankara.
- Schneider, A. J. ve Butcher R. B. (2000). "A Philosophical Overview of the Arguments on Banning Doping in Sport". C. Tamburrini ve T. Tannsjo. (ed.). *Values in Sport : Elitism, Nationalism, Gender Equality and the Scientific Manufacturing of Winners*. Taylor ve Francis, London and New York, 185-199.
- Shafer, M. (2015). *Well Played : A Christian Theology of Sport and the Ethics of Doping*. Pickwick Publications, USA.
- Türkiye Dopingle Mücadele Komisyonu (2019). "Türkiye Dopingle Mücadele Talimatı". <http://www.tdmk.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/Turkiye-Dopingle-Mucadele-Talimati-2019.pdf> (erişim tarihi: 30 Ocak 2022).
- Türkiye Dopingle Mücadele Komisyonu, "Tarihçe". <https://www.tdmk.org.tr/tarihce/> (erişim tarihi:27.02.2023).
- Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi. (2013, 27 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 28541). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130127-8-1.pdf>
- World Anti-Doping Agency (2021). *World Anti-Doping Code*. WADA. Canada.
- World Anti-Doping Agency, "Who We Are". <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> (erişim tarihi: 23.02.2023).